

Рукопис

Основи дидактике

Аутор

Др Марија Јовановић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Нишу

Издавач

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

Рецензент

Др Драгана Станојевић, редовни професор Педагошког факултета у Врању Универзитета у Нишу

На седници Наставно-научног већа Филозофског факултета Универзитета у Нишу, одлуком бр. 117/1-9-2-01 од 20.04.2022. године, одређена сам за рецензента рукописа уџбеника под називом *Основи дидактике* аутора др Марије Јовановић, ванредног професора Филозофског факултета Универзитета у Нишу. У овом својству, поменутом Већу подносим следећи рецензентски извештај.

РЕЦЕНЗИЈА

Рукописа уџбеника *Основи дидактике* аутора **Марије Јовановић**

Рукопис под насловом *Основи дидактике* аутора проф. др Марије Јовановић представља допринос педагошкој науци и наставној пракси као уџбеник из области дидактике. Обим рукописа износи 323 стране куцаног текста у коме су на систематичан начин обрађени тематски садржаји из домена дидактике. С обзиром на сврху и карактер, као и циљ који се жели постићи објављивањем овог рукописа, главна пажња ауторке усмерена је на основна дидактичка питања која су неопходна будућим стручним сарадницима-педагозима за компетентно обављање своје професије. Такође, креирајући уџбеник који обухвата сва кључна питања наставе и наставног рада, ауторка је ово штиво учинила врло драгоценим и студентима наставничких факултета или студијских програма који образују будуће наставнике, као и наставницима практичарима.

Садржински посматрано, рукопис представља комплексну целину коју чине: Предговор, двадесет и пет поглавља ауторског текста, Литература, Регистар појмова и Регистар имена. Основни дидактички садржаји структурирани су кроз следећа поглавља основног текста: *Терминолошко одређење и садржајни оквир дидактике; Историјски развој дидактичке мисли и делатности; Поимање образовања; Савремено схватање наставе; Дидактичке концепције наставе; Фактори наставе; Циљ и задаци наставе; Садржаји образовања; Организација наставе; Артикулација наставе; Евалуација*

дидактичке ефикасности наставног часа; Приступ контроли часа; Остали облици организације наставног рада; Реформски покрети и системи; Дидактички закони, принципи и правила наставног рада; Наставне методе; Облици рада у настави; Наставни системи; Планирање и припремање наставе; Вредновање наставног рада; Оптимизација наставе; Стили рада наставника и учења ученика; Опишта питања дидактике даровитих; Дидактички медији; Наставна комуникација.

Кроз наведена поглавља уџбеника, ауторка читаоце води једном развојном линијом у разматрању најзначајнијих теоријских сазнања из области савремене дидактике. Следећи ову линију водилу др Јовановић, свеобухватно и критички, разрађује основна дидактичка питања ослањајући се на богато педагошко и дидактичко наслеђе, али и савремене и иновативне приступе у овој области. Кроз садржај рукописа уочљива је доминација хуманистичке, холистичке и конструктивистичке дидактичке парадигме којом се у први план истиче улога и значај дидактичких компетенција у обезбеђивању квалитетне организације наставе, индивидуализације наставног рада, савременог моделовања наставног процеса и развоја укупних капацитета сваког ученика.

Марија Јовановић је овим рукописом учинила напор да садржајно обухвати, на једном месту, суштинска питања дидактике те да се она сагледају у свом дијалектичком јединству и међусобној условљености. Логички след садржаја рукописа обезбеђен је кретањем од самог термиолошког и садржинског одређења дидактике, преко осврта на њен историјски развој и кључне дидактичке концепције наставе, до савременог поимања образовања и наставе као предмета њеног проучавања. Садржај образовања разрађен је синтезом кључних знања о наставном плану и програму, али и наставном курикулуму, уз јасно спецификовање сличности и разлика међу њима. Ауторка у рукопису приступа темељној синтези теоријских и практичних сазнања о настави. Вишедимензионални приступ настави др Јовановић обезбеђује њеним проучавањем са аспекта организације, артикулације и евалуације дидактичке ефикасности. У области евалуације ауторка је отишла корак даље у односу на сличне публикације на нашем простору, образлажући Секвенционалну анализу, Меснер-Фуглистерову листу критеријума и CLASS систем као савремене моделе евалуације дидактичке ефикасности наставног часа.

Студиозност у представљању садржаја евидентна је и у оквиру подналова *Реформски покрети и системи*, кроз њихово представљање и критички осврт са аспекта дидактичких категорија, као што су: улога и позиција наставника и ученика, место извођења и организационе форме наставног рада, наставни планови и програми и вредновање ученичког напредовања и постигнућа.

С аспекта иновативности вредно је истаћи да ауторка у рукопису значајну пажњу поклања интерактивним методичким поступцима: методи мождане олује (brainstorming), методи менталног мапирања, методи обрнуте учионице (Flipped classroom), методи симулације; као и педагошкој радионици као иновативном облику наставног рада.

Савремени наставни системи су у рукопису уџбеника представљени кроз чак шеснаест система: од егземпларне, хеуристичке, пројектне, микронаставе, па све до продужне, припремне, игролике, интегративне и интерактивне наставе и др. Приступ

њиховој обради карактерише темељно представљање основних обележја, артикулације, предности и ризика, чиме се ствара могућност да се студенти правилним разумевањем њихових дидактичких вредности и познавањем недостатака оспособе за компетентну и ефикасну примену у пракси, уз максимално минимализовање њихових ограничења и слабости.

Целовитом приступу у представљању садржаја дидактике значајно доприносе и садржаји везани за планирање и припремање наставе, вредновање наставног рада и питање оптимизације наставе.

Посматрано са аспекта актуелности, иновативности и унапређивања постојеће дидактичке теорије и праксе, рукопис има значајан допринос у домену обраде кључних питања из области дидактике даровитих, наставне комуникације и стилова рада наставника и учења ученика. Ове садржајне целине представљају важна дидактичка питања која скоро и да не налазимо у доступним уџбеницима дидактике.

Садржаји из области дидактике даровитих усмерени су на разумевање карактеристика даровитих ученика, процеса њиховог идентификовања, облика подстицања даровитости (акцелерација, обогаћивање редовног програма и сегрегација) и сагледавање даровитости кроз курикуларну перспективу.

Бавећи се питањем наставне комуникације, ауторка је такође начинила помак у односу на постојећу уџбеничку грађу јер, осим врста и функција наставне комуникације, студиозно обрађује особености ефикасне наставне комуникације, активно слушање и интеракцију у наставној комуникацији. Јединством презентованих поставки ствара се целовити систем знања којим се у значајној мери може унапредити постојећа пракса у овом подручју.

Истичући улогу и значај интерактивног приступа у настави, ауторка детаљно представља стилове рада наставника и стилове учења ученика и указује на њихову међусобну повезаност и значај у савременој настави.

Као што се из приложеног може видети, сви приказани структурни елементи су тематски и садржински адекватни и актуелни одговор на разматрану проблематику у уџбенику. По оригиналности структурирања садржаја, кохерентности садржајне целине, сажетости и прегледности, језику и стилу, овај уџбеник представља један модеран дидактички оглед и вредан научни прилог дидактици. Зато претходно наведени напори ауторке имају друштвену оправданост и значај јер већ дуже време у пракси постоји потреба за целовитијим и осмишљенијим сагледавањем савремених питања дидактике.

Појава уџбеника ауторке проф. др Марије Јовановић представља допринос проширивању и осавремењавању репертоара дидактичких издања неопходних за квалитетно образовање и професионално усавршавање наставника и стручних сарадника - у смислу подизања њиховог педагошког и дидактичког образовања и културе. Надам се да ће рукопис успети да допринесе бољем схватању потребе и значаја уношења квалитетних промена у процесу наставе и усмеравању на дубље посматрање наставне праксе.

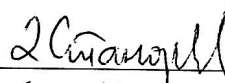
Сходно досад реченом, можемо закључити да оваква публикација завређује и, надамо се, скренуће пуну пажњу стручне и научне, али и шире друштвене јавности код нас и уопште.

Анализирано у односу на опште одредбе *Правилника о уџбеницима* Филозофског факултета у Нишу, недвосмислено се може закључити да је:

- садржај рукописа у потпуности усаглашен са програмским садржајима наставних предмета *Дидактика 1* и *Дидактика 2* на Основним академским студијама педагогије;
- садржај уџбеника изложен на јасан и разумљив начин и структуриран у кохерентан и логични систем у коме постоји складан распоред и повезаност садржајних целина;
- текст рукописа, његова прегледност и стилска једноставност омогућава да се користи као основни извор наставне и испитне материје на Основним академским студијама педагогије Филозофског факултета у Нишу;
- обим рукописа усклађен са стандардима радног оптерећења студената у оквиру наставних предмета чије програмске садржаје обухвата (*Дидактика 1* и *Дидактика 2*).

Због свега изложеног, одговорно и са посебним задовољством, препоручујем уџбеник *Основи дидактике* др Марије Јовановић за штампање и коришћење студентима педагогије, студентима наставничких факултета, реализаторима процеса наставе и свима онима којима је ова проблематика у домену рада и интересовања.

Врање, 29.04.2022. год.

Проф. др Драгана Станојевић,
Педагошки факултет у Врању Универзитета у Нишу